

УДК: 37.091

Т. Ю. Карпачева,

магістрантка Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», Київ (Україна)

Науковий керівник: С. В. Штангей, доцент кафедри управління проектами та загальнофахових дисциплін Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДВНЗ «Університету менеджменту освіти», Київ (Україна)

**СТРУКТУРНО-КОМПОНЕНТНИЙ АНАЛІЗ
ПІДГОТОВЛЕНOSTІ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ ДО УПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРОЕКТАМИ**

***Анотація.** У статті проведено аналіз підготовленості менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами. Визначений структурно-компонентний аналіз підготовленості менеджерів освіти.*

***Ключові слова:** підготовленість, структурно-функціональний підхід, планування, мотивація, професійна спрямованість, ціннісно-професійні орієнтації, професійно-етичні якості.*

T. Y. Karpachev,

Educational and scientific institute of management and psychology, Kiev (Ukraine)

**PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF CULTURE PROJECT
MANAGEMENT EXPERTS IN TERMS MAHISTRAURY**

Annotation. The structure of the training of education managers to manage social and educational project consists of two components: functional and psychological.

Preparedness for a functional component of education managers to manage social and educational projects defined criteria: designing and technological (indicators: knowledge of instruments and procedures for social and educational project, the ability to define constraints, strategies and objectives of social and educational projects to develop a structural project plan, prepare organizational charts, identify and describe the role in the project, analyze the project environment, make schedules, skills with MS project and program dock mentatsiyeyu project); Economics and Law (indicators: knowledge of regulatory and legal requirements for the project activities in the social and educational field, the ability to analyze the effectiveness and efficiency of social and educational project); organizational and functional (performance, knowledge types, shapes, patterns, organizational structures of the project team and the specifics of their operation during the implementation of socio-educational projects, the ability to manage resources and costs of social and educational projects, the ability to make effective decisions on the basis of socio-pedagogical project , the ability to manage spatial and temporal organization of activities of the project team).

Preparedness for the psychological component of education managers to manage social and educational projects determined by the criterion «social and personal interactions» (indicators: knowledge of general fundamentals of status-role behavior and interpersonal compatibility staff in teamwork, knowledge of methods of adaptation and motivation of personnel in the project team; ability to organize and manage a project team communications).

Key words: *training, structural-functional approach, planning, motivation, professional orientation, value and professional orientation, professional and*

ethical qualities

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження зумовлюється модернізацією системи управління освітою за Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012-2021 р.р., що передбачає перехід до програмно-цільового управління, за яким здійснення управлінських функцій відбувається шляхом упровадження проектів, що в комплексі становлять державні програми, спрямовані на вирішення низки сучасних проблем в освіті. Сучасні менеджери освіти діють в умовах кардинальних змін у суспільстві, що вимагає від них нових підходів до управління закладами освіти. Недостатня розробленість проблем щодо умов підготовки професійного менеджера освіти, підготовки до здійснення менеджерської діяльності, низький рівень наукової організації праці детермінують цілу низку труднощів і відхилень в управлінській діяльності менеджерів освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Структуру діяльності менеджера освіти науковці (Е. Березняк, В. Бондар, М. Веселов, Л. Даниленко, Ю. Конаржевський, М. Кондаков, Л. Кравченко, О. Мармаза, В. Маслов, Н. Островерхова, Л. Пермінова, М. Поташнік, І. Раченко, Т. Сорочан, М. Сунцов, П. Фролов, П. Худоминський, Р. Шакуров, Т. Шамова та ін.) досліджували в різних аспектах.

Мета статті – проаналізувати теоретичні аспекти структури підготовленості менеджера освіти.

Виклад основного матеріалу. У науково-методичній літературі відсутній однозначний загальноприйнятий підхід до трактування змісту поняття «підготовленість». Синтезувавши результати наукових пошуків ми дійшли висновку, що слід ґрунтуватися на визначеннях, що подаються у більшості словників і довідниках, а саме – це комплексний результат підготовки [8]; той, хто отримав необхідну підготовку, придатний до чого-небудь [9] і т. ін.

Отже, підготовленість – це результат підготовки, тобто засвоєння менеджерами освіти специфічних знань, умінь і навичок з управління соціально-педагогічними проектами.

При визначенні структури підготовленості менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами слід акцентувати увагу на таких її компонентах як психологічний і функціональний.

Аналіз *функціонального компонента* підготовленості менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами ґрунтується, перш за все, на теоретико-методологічних положеннях структурно-функціонального підходу [1]. За висновками вчених (В. Рач, А. Уйомов, Ю. Урманцев, А. Цофнас та ін.) структурно-функціональний підхід – це дослідження структури цілісного об'єкта, в якій кожний елемент має певне функціональне призначення [7; 10; 11 та ін.].

Такий підхід дає змогу вивчати різноманітність зв'язків компонентів цілого, виокремлювати серед них істотні і неістотні, необхідні і випадкові, оцінювати їх функції шляхом віднесення їх до основних, допоміжних і непотрібних.

Сутність методологічного принципу функціонального підходу за висновками учених (Е. Дюркгейм, Б. Маліновський, Р. Мертон, Т. Парсонс, А. Радкліфф-Браун, Г. Сленсер та ін.), складається в абсолютизації елементів соціальної взаємодії, що підлягає дослідженню, визначенню їхнього статусу і функцій. Зауважимо, що в управлінні персоналом важливо виявити функціональну модель системи управління персоналом, що включає:

- функціональну роль співробітників; функціонально-необхідні витрати;
- функціональний розподіл праці; функціонально-вартісну діаграму; функціонально-вартісний аналіз системи управління персоналом;
- функціональні зв'язки управління [3; 4; 6; 12; 13 та ін.].

На наш погляд, підготовленість за функціональним компонентом менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами доцільно визначати за такими критеріями: проектувально-технологічний, організаційно-функціональний та економіко-правовий.

Ураховуючи те, що в теорії і практиці управління проектами відсутній єдиний підхід щодо визначення структури проекту, менеджерам освіти подекуди складно систематизувати та структурно представити весь спектр проектної діяльності. Наприклад, Є. Матвішин пропонує такий життєвий цикл проекту: етап ініціалізації – відбувається складання списку потреб, аналіз здійсненності проекту, аналіз вигід і витрат проекту, розробка концепції і статуту проекту. Етап планування, який, на думку автора, передбачає:

- початок планування проекту (визначення ресурсів, зацікавлених осіб і припущень проекту, розробку планів контролювання проекту, створення ієрархічної структури робіт (WBS));

- детальне планування проекту (планування дій щодо залучення персоналу, підходи до оцінювання тривалостей, моделювання проектних дій з використанням сіткових графіків);

- календарне планування проектних дій і передбачення проектних ризиків (створення календарного графіка проекту, побудова графіка Ганта, передбачення проектних ризиків і планування запобіжних заходів) [2].

Враховуючи специфіку соціально-педагогічних проектів та розгалужену діяльність менеджерів освіти, на наш погляд, більш доречним є використання структури, запропонованої австрійськими проектними менеджерами, визнаними Міжнародною асоціацією проектного менеджменту (рівень В), Габрієлою Шінко і Маркусом Дамм [5]. Ця структура включає лише найважливіші компоненти, необхідні для створення і реалізації соціально-педагогічного проекту: 1) короткий опис проекту; 2) обмеження проекту; 3) цілі; 4) структурний план; 5) робочі пакети завдань; 6) внутрішня

організація проекту (визначення ролей у проекті, організаційна схема, опис ролей у проекті, функціональна діаграма); 7) аналіз оточення проекту (схема впливу оточення, заходи щодо подолання негативного впливу на проект); 8) графік робіт по проекту (основні віхи проекту, графік робіт по проекту в програмі MS Project); 9) ресурси і витрати проекту в програмі MS Project. Саме обізнаність менеджерів освіти із цією структурою дозволить забезпечити необхідний рівень їхньої підготовленості за функціональним компонентом до управління соціально-педагогічними проектами.

Першим критерієм оцінки підготовленості за функціональним компонентом менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами є проектувально-технологічний з відповідними показниками: обізнаність з інструментарієм і процедурами розробки соціально-педагогічного проекту; вміння визначати обмеження, стратегії і цілі соціально-педагогічних проектів, розробляти структурний план проекту, складати організаційну схему, визначати й описувати ролі у проекті, аналізувати оточення проекту, складати календарні плани; навички роботи з програмою MS Project і документацією проекту.

Щодо *другого критерію* – економіко-правового – оцінки підготовленості менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами за функціональним компонентом, то слід з акцентувати увагу на те, що здебільшого це сукупність знань нормативно-правових вимог щодо проектної діяльності у соціально-педагогічній галузі й умінь аналізувати ефективність і результативність соціально-педагогічного проекту.

Третім критерієм оцінки підготовленості за функціональним компонентом менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами є організаційно-функціональний з відповідними показниками: знання видів, форм, моделей, організаційних структур проектної команди і специфіки їх функціонування під час реалізації соціально-педагогічних проектів; вміння управляти ресурсами і витратами соціально-педагогічних

проектів; уміння приймати ефективні рішення з урахуванням цілей соціально-педагогічного проекту; уміння управляти просторово-часовою організацією діяльності проектної команди.

Аналіз підготовленості за *психологічним компонентом* менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами ґрунтується, перш за все, на теоретико-методологічних положеннях про психологічну готовність до діяльності. В сучасному науковому дискурсі існують декілька головних напрямів у вирішенні питання про характерологічні особливості психологічної готовності до професійної діяльності: пошуки рівнів сформованості психологічної готовності (М. Боришевський, А. Ганюшкін, М. Дьяченко, Є. Калінін, Л. Кандибович, Л. Кондрашова, О. Коропецька, Л. Орбан, О. Мешко та ін.); пошук критеріїв готовності та розробка на їх основі психологічної моделі професіонала (Е. Іванова, Є. Чугунова та ін.); дослідження показників моральної готовності (І. Гоян, Т. Іванова, О. Іващенко ін.).

Підготовленість за психологічним компонентом менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами доцільно розглядати в комплексі, а саме урахувувати такі її аспекти як:

- *мотивація* – включає в себе професійні установки, інтереси, прагнення менеджерів освіти займатися професійною діяльністю, зокрема управляти соціально-педагогічними проектами;

- *професійна спрямованість* – особисте прагнення менеджерів освіти застосувати свої знання в обраній професійній сфері, в якій виражається позитивне ставлення до професії, нахил та інтерес до неї, бажання вдосконалювати свою підготовку і т. ін.;

- *ціннісно-професійні орієнтації* – основою яких є професійна етика, професійно-педагогічні ідеали, погляди, принципи, переконання, бажання діяти відповідно до них;

- *професійно-етичні якості* – належать професійна відповідальність,

управлінська вимогливість, вміння спілкуватися і т. ін.;

- *пізнавально-операційний* – входять професійна спрямованість уваги, уявлень, сприймання, пам'яті, мислення, здібності, знання, дії, операції і заходи, необхідні для успішного здійснення професійної діяльності та ін.;

- *емоційно-вольовий* – почуття, вольові процеси, що забезпечують успішний перебіг і результативність діяльності педагога; емоційний тонус, емоційна сприйнятливність, цілеспрямованість (керування в роботі певною метою), самовладання і витримка (збереження самоконтролю в будь-якій ситуації), наполегливість (тривале збереження зусиль при досягненні поставленої мети), ініціативність (готовність і вміння менеджера освіти виявляти творчий підхід до вирішення проблем, самодіяльність при виконанні професійних функцій), рішучість (своєчасно приймати продумані рішення і без зволікань приступати до їх виконання), самостійність (відносна незалежність від зовнішніх впливів), самокритичність (вміння помічати свої помилки, неправильні дії та прагнення їх виправити) і т. ін.;

- *психофізіологічний* – складають впевнення у своїх силах, прагнення наполегливо і до кінця доводити розпочату справу, здатність вільно керувати своєю поведінкою і поведінкою інших, професійна працездатність, активність і саморегулювання, урівноваженість і витримка, рухомий темп роботи і т. ін.

Таким чином, можемо констатувати, що саме така структура підготовленості менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами дає можливість комплексно підійти як до оцінювання, так і до підготовки менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами з урахуванням специфіки навчання.

Висновки. Структура підготовленості менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами складається з двох компонентів: функціонального і психологічного.

Підготовленість за функціональним компонентом менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами визначається за критеріями: проектувально-технологічний (показники: знання інструментарію і процедур розробки соціально-педагогічного проекту; уміння визначати обмеження, стратегії і цілі соціально-педагогічних проектів, розробляти структурний план проекту, складати організаційну схему, визначати й описувати ролі у проекті, аналізувати оточення проекту, складати календарні плани; навички роботи з програмою MS Project і документацією проекту); економіко-правовий (показники: знання нормативно-правових вимог до проектної діяльності у соціально-педагогічній галузі; уміння аналізувати ефективність і результативність соціально-педагогічного проекту); організаційно-функціональний (показники: знання видів, форм, моделей, організаційних структур проектної команди і специфіки їх функціонування під час реалізації соціально-педагогічних проектів; уміння управляти ресурсами і витратами соціально-педагогічних проектів; уміння приймати ефективні рішення з урахуванням цілей соціально-педагогічного проекту; вміння управляти просторово-часовою організацією діяльності проектної команди).

Підготовленість за психологічним компонентом менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами визначається за критерієм «соціально-особистісна взаємодія» (показники: знання загальних основ статусно-рольової поведінки і міжособистісної сумісності персоналу в командній роботі; обізнаність із методами адаптації і мотивації персоналу в проектній команді; вміння організувати й управляти комунікаціями в проектній команді).

Список використаних джерел:

1. Бушуев С. Д. Современные подходы к развитию методологии управления проектами / С. Д. Бушуев, Н. С. Бушуева // Управління проектами та розвиток виробництва. – 2005. – № 1. – С. 5-19.

2. Матвіїшин Є. Г. Планування проектних дій: [навчальний посібник] / Є. Г. Матвіїшин. – К.: «Хай-Тек Прес», 2008. – 216 с.

3. Охріменко І. В. Менеджер освіти: вимоги до управлінської компетенції / Охріменко І. В. – Полтава: ПОШПО, 2002. – 63 с.
4. Парсонс Т. О построении теории социальных систем: интеллектуальная автобиография / Парсонс Т. // Система современных обществ. – 1998. – С. 207-268.
5. Проекти [електронний ресурс] / Офіційний сайт TINA VIENNA Urban Technologies and strategies, Austria, Vienna. – Режим доступу: <http://www.tinavienna.at>.
6. Протасова Н. Г. Теоретичні основи навчання державних службовців у системі підготовки та підвищення кваліфікації: [навч.-метод. посібник] / Протасова Н. Г. – К.: Вид-во УАДУ, 2000. – 160 с.
7. Рач В. А. Принципы системного подхода в проектном менеджменте / В. А. Рач // Управління проектами та розвиток виробництва. – 2000. – № 1. – С. 7-9.
8. Романенко Н. А. Підготовка майбутніх менеджерів освіти до професійної діяльності в умовах інноваційного середовища: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Н. А. Романенко. – Одеса, 2010. – 21 с.
9. Романовський О. Г. Підготовка майбутніх інженерів до управлінської діяльності: [монографія] / О. Г. Романовський. – Х. : Основа, 2001 – 312 с.
10. Уемов А. И. Системный подход и общая теория систем. - М.: Высшая школа, 1978. – 285 с.
11. Урманцев Ю. А. Общая теория систем: состояние, приложение и перспективы развития / Урманцев Ю. А. // Система. Симметрия. Гармония. – 1988. – №3. – С. 38-124.
12. A Guide to the Project Management Body of Knowledge / PMI Standards Committee, William R. Dunkan, Director of Standards // Project Management Institute, Inc., 2004. – 388 p.
13. Nguyen Thi Mi Loc. Developing Management Skills for the Learners of Educational Management and Leadership Programs: Challenges and Solutions / Nguyen Thi Mi Loc. – University of Education, VNU, Hanoi, 2010. – 160 p

Матеріали подано в авторській редакції